

Nr 294.

Av herrar **Hällgren** och **Johansson** i Uppmälby, angående införande av lika rösträtt för väghållningsskyldiga å vägstämman.

Enligt lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, given den 23 oktober 1891, V kap. och 52 § heter det i fråga om de väghållningsskyldigas inom primärkommunerna beslutanderätt uti vägfrågor följande: »För avgivande av yttranden i de fall, då de väghållningsskyldiga enligt denna lag skola höras, för anställande av de i 47 och 54 §§ omförmälda val, så ock för utövning av den beslutanderätt, som eljest enligt denna lag tillkommer de väghållningsskyldiga, skola dessa sammanträda å vägstämman.

Röstvärdet å vägstämman beräknas efter vägfyrktal; ägande i distrikt, som omfattar mer än en kommun, de väghållningsskyldiga att å vägstämman låta sin talan föras genom av dem kommunvis å kommunalstämma efter vägfyrktal utsedda ombud, vilka skola rösta för sin kommuns hela vägfyrktal, enskilda väghållningsskyldiga obetaget att vid vägstämman, själva eller genom ombud, varom flera väghållningsskyldiga kunna sig förena, utöva rösträtt för eget vägfyrktal, som i ty fall avräknas från det, för vilket vederbörande kommunombud skall äga rösta.

I övrigt skall, i fråga om ärendenas handläggning å vägstämman, i tillämpliga delar gälla vad för kommunalstämma är stadgat.»

Enligt dessa ännu gällande bestämmelser skall således vid vägärendenas avgörande å vägstämman, såväl som vid kommunalstämmas behandling av härtill hörande frågor, tillämpas en fyrskala som saknar någon som helst begränsning. Under det att för avgörandet av övriga kommunala spörsmål de kommunala fyrskalorna borttagits, gäller för vägrösträtten en skala som graderar de röstande på ett för vår tid mycket egendomligt sätt. Under det att väghållningsskyldiga bland inkomsttagare och ägare av s. k. annan fastighet samt ägare av mindre jordbruksfastigheter få nöja sig med några tiotal röster, kunna bolag och ägare till större jordbruksfastigheter disponera tusentals, ja, tiotusentals röster och således fullständigt dominera gentemot majoriteten bland de röstande då det gäller avgörandet av vägfrågorna. Dessa föråldrade bestämmelser ha givetvis åstadkommit missnöje ute i vägdistriktet, och frågan har ju flera gånger varit uppe i riksdagen angående en begränsning av de väghållningsskyldigas rösträtt å vägstämman.

Sålunda avlät riksdagen år 1909 eller för tjugu år sedan en skrivelse till Kungl. Maj:t i anledning av väckta motioner om begränsning av rösträtten å vägstämma, vari det heter: »På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke en begränsning borde ske av väghållningsskyldigs rösträtt å vägstämma, samt för riksdagen framlägga det förslag till lag, vartill utredningen kan giva anledning.»

Frågan återkom år 1913 genom motion i riksdagen. I utlåtande härom anslöt jordbruksutskottet sig till 1909 års riksdags skrivelse i ämnet. Riksdagen å sin sida anslöt sig till utskottets uppfattning.

År 1921 kom frågan åter genom motion före i riksdagen. Jordbruksutskottet uttalade, att utskottet funne uppenbart, att nu gällande bestämmelser angående rösträtt å vägstämma vore i behov av revision. Frågan syntes emellertid enligt utskottets förmenande böra upptagas till behandling i sammanhang med den reformering av hela vägväsendet på landet, som dåmera syntes vara omedelbart förestående.

1909 års riksdagsskrivelse överlämnades till vägkommissionen och sammankopplades med utredningen om ny väglagstiftning. Resultatet av utredningen blev det förslag till ny väglag som behandlades vid 1922 och 1923 års riksdagar, vilket innebar en helt ändrad organisation av vägväsendet. I detta sammanhang förföll kravet om begränsning av rösträtt vid vägstämma. Sedan detta lagförslag förfallit inriktade man sig på partiella förändringar i den gällande väglagen, vilka förändringar dock hitintills icke avsett rösträtten å vägstämma.

Genom nya motioner återkom frågan vid 1924 års riksdag. Resultatet blev en förnyad skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t angående viss ändring i bestämmelserna rörande rösträtt vid vägstämma, vari det heter: »I anledning av två inom riksdagen väckta motioner, I: 185 och II: 301, får riksdagen, under åberopande av jordbruksutskottets, av riksdagen godkända utlåtande nr 25, varav ett tryckt exemplar bifogas, härigenom anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke en begränsning bör ske i fråga om rösträtten å vägstämma, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning.»

Vid 1927 års riksdag väcktes olika motioner även innebärande begränsning av rösträtten vid vägstämma. Efter anförande av historik över frågans förutvarande behandling anför jordbruksutskottet: »Såsom framgår av det föregående har frågan om revision av bestämmelserna angående rösträtt å vägstämma redan bragts under Kungl. Maj:ts prövning på grund av riksdagens skrivelser, senast år 1924. Då vidare detta spörsmål är av invecklad beskaffenhet och jämväl synes äga visst sammanhang med utgången i den vid innevarande riksdag framlagda frågan om ändrade vägskattegrunder, anser utskottet nu tillräcklig anledning icke föreligga att upprepa hänvändelsen till Kungl. Maj:t, men förutsätter utskottet givetvis, att den av riksdagen begärda utredningen så snart ske kan kommer att

leda till positiva steg.» Åtskilliga reservanter inom utskottet ansågo att förnyad skrivelse till Kungl. Maj:t vore motiverad med begäran om förnyad skyndsam utredning av frågan. Vid votering i andra kammaren mellan utskottets förslag och reservanternas blev ställningen 99 röster för utskottsförslaget och 99 röster för reservanternas förslag, men fällde lotten utslaget till förmån för utskottets förslag.

De ändrade vägskattegrunder utskottet hänsyftar på företogs vid 1927—1928 års riksdagar, varvid en omläggning av vägskattegrunderna företogs som innebar lättnad i beskattningshänseende för jordbruksfastighet men skärpning för annan fastighet och för inkomstagare. I likhet med förut får jordbruksfastighet en vägfyrc för varje etthundra kronor av taxeringsvärdet, annan fastighet får en vägfyrc för varje etthundrafemtio i stället för förut en vägfyrc för varje tvåhundra av fastighetens taxeringsvärde, och inkomst får en vägfyrc för varje femton i stället för förut varje trettio kronor därav.

Under sådana förhållanden kunde man ju förvänta att den riksdags-skrivelse, som i år firar tjugooårsjubileum i enlighet med den av 1927 års riksdag uttalade förhoppningen, skulle leda till positivt resultat. Så har emellertid icke hitintills varit fallet. Visserligen bebadades uti trontalet vid riksdagens öppnande kungl. proposition om ändrad organisation av vägväsendet. I statsverkspropositionen upplyses emellertid att detta förslag avser den statliga organisationen ute i landet och således icke den kommunala.

Starka skäl tala emellertid för att en reform på det kommunala vägväsendets område numera är av behovet påkallad. Man får ju utgå ifrån att härvidlag den kommunala självbestänningsrätten i fråga om vägfrågornas behandling i fortsättningen som hittills kommer att hävdas och bevaras. Under sådana förhållanden måste ett reformarbete i likhet med vad förut skett inskränka sig till partiella delar av väglagstiftningen. De rösträttsbestämmelser som redan för tjugoo år sedan ansågos olämpliga och föråldrade måste vid det här laget i ännu högre grad vara i behov av en förändring. Det principiellt riktiga vore att bestämmelserna ändrades dithän, att varje väghållningsskyldig liksom beträffande övrig kommunal rösträtt finge endast en röst.

Den utveckling på kommunikationsväsendets område som vårt land under de senare åren genomgått motiverar en dylik åtgärd. Vägväsendets ordnande har allt mer och mer blivit en allmän angelägenhet. Bilismens genombrott har skärpt kravet på vägarnas hållande i fullgott skick. Fler och fler vägar anläggas och förutvarande enskilda sådana intagas till allmänt underhåll. Det gamla naturaunderhållet av vägarna som förut bestreds av ägare till jordbruksfastighet och som kunde användas såsom motivering för vidmakthållande av en obegränsad röstskala vid vägfrågornas behandling, håller på att försvinna i och med att vägkassorna övertaga underhållet av de allmänna vägarna. Redan år 1927 hade 70 % av väg-

hållningsdistrikten i landet helt övertagit vägunderhållet, och i ett stort antal av övriga vägdistrikt hade underhållet partiellt överflyttats på vägkassan. År 1928 voro omkring 80 % av de allmänna vägarna i landet underkastade maskinellt underhåll.

Samtidigt som naturaunderhållet av de allmänna vägarna håller på att försvinna har en omläggning av det allmännas bidrag till vägarnas underhåll skett. De förändrade skattegrunderna för utdebiteringen ha förut omnämnts. Men dessutom få trafikanterna på annat sätt betala avsevärda bidrag till vägarnas förbättring och underhåll utan att i någon form kunna utöva någon beslutanderätt härvidlag. Här åsyftas de alltjämt stigande automobilskattemedlen.

Numera erhålla de vägdistrikt, som övertagit vägunderhållet genom vägkassan, 30 % av den verkliga underhållskostnaden i ordinarie statsbidrag. Dessutom erhålles enligt 1928 års riksdags beslut 25 % av samma underhållskostnad i form av bilskattemedel. Enligt bebadad kungl. proposition skulle detta senare anslag ökas till 30 %. Sålunda skulle i fortsättningen 60 % av den verkliga underhållskostnaden av det allmänna vägväsendet hädanefter utgå i annan form än direkt beskattning av de väghållningsskyldiga. Härtill kommer att redan nu kan för särskilt hårt trafikerade vägar under olika former bidrag erhållas upptill två tredjedelar av den verkliga underhållskostnaden.

Att under sådana förhållanden i fortsättningen som hittills bibehålla en röstskala för beslutanderätten över vägfrågorna ute i landskommunerna, som lägger denna beslutanderätt i händerna på ett fåtal enskilda, förefaller i högsta grad orimligt. Det synes vara på tiden att den förändring härvidlag som riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t redan för tjugo år sedan ifrågasatte leder till något resultat.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad och skyndsam utredning angående förändring av bestämmelserna för de väghållningsskyldigas rösträtt uti vägfrågor, syftande till att varje väghållningsskyldig må erhålla en röst samt att förslag härom om möjligt måtte föreläggas 1930 års riksdag.

Stockholm den 21 jan. 1929.

Elof Hällgren.

C. J. Johansson
i Upp-Mälby.